

տամէ, Թրիեստէ, Պորտոյէ, Հաւանայէ և Նանթէ վերջը, այժմ իւր տարեկան տակառաջափը 8, 301, 987 աւելի է. կը տեսնենք դարձեալ որ ճենովա 350, 410 տակառաջափէ՝ կ'ըլլայ 2, 953, 894, անցնելովքան զկլաւքով և զՀաւր, որոյ աճումն ելաւ 388, 551 տակառաջափէ՝ 2, 485, 387. այս յետին աճումն յիրաւի նշանաւոր է, բայց ոչինչ է երբ բաղդատենք օտար նաւահանդատաց հետ և մտածենք այն ահագին ծախքերը. որ եղան այս նաւահանդատին համար:

Եկենք նաև զՀոլ, որ 262, 955 տակառաջափէ բարձրացաւ 2, 223, 857, 1832 ին բաղդատական յիշատակարանին մէջ կը գրտենենք՝ որ Ամսդերտամ կ'անցնէր զՊորտոյ և զՆանթ 245, 681 տակառաջափով, իսկ այժմ Պորտոյ 915, 647 տակառաջափով հազիր կ'անցնի զՌուան որոյ 1832ի տակառաջափն էր 225, 348. իսկ այժմ կը հասնի 1, 928, 446 տակառաջափ: Աղքատներու 220, 682 է բարձրացաւ 1, 618, 036 տակառաջափ: Թրիեստ շատ նշանաւոր նաւահանգիստ մ'եղաւ, որոյ տարեկան տակառաջափն է 1, 384, 877. Ռուան 140, 836 տակառաջափէ աճեցաւ 823, 942 միայն, որով և շատ աննշան եղաւ աճումը: Տունքէրք կ'անցնի զՌուան 1, 428, 716 տակառաջափով. Սէթ 1, 041, 752 տակառաջափի շարժում մը կը ներկայացնէ: Կըրնանք նշանակել նաև իբրև գլխաւոր նաւահանգիստներ, որոց մի քանին բոլորովին նոր են, Պուէնոս Ալքէս 2, 400, 000 տակառաջափով. Շիլդակո 3, 926, 318 տակառաջափով. Պոմպէյ 2, 135, 385 տակառաջափով. Նափոյի 1, 729, 969 տակառաջափ. Պրեմա 1, 444, 685 տակառաջափ. Զմիւռնիա 1, 420, 668 տակառաջափ, Քանդոն 1, 333, 134 տակառաջափ:

Իսկ գաղղիական նաւահանգիստներն հետեւեալ կերպով կրնանք դասաւորել. Մարսիլիա, լը Հաւրը, Պորտոյ, Տիւնքէրք, Սէթ և Ռուան:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պաղեստին

Պաղեստինի հին անունն (Եբրայեցիքէն՝ Պէլէշթ) Քանան է:

Երբայի առաջին բնակիչներն իրենք զիրենք կը համարէին Քանայ որդւոյն՝ Քանանու զաւակներ: Նոքա Եբրայեցիաց աշխարհակալութեամբն զրկուելով անհետ եղան, և յաղթողք իրենց նոր երկիրն՝ երկիր Եբրայեցուց կամ երկիր Իսրայէլի կոչեցին: Ետ գերութեան՝ երկիր Յուդայի անունն առաւ, ինչպէս բնակիչներն ալ Իսրայէլացի անունը փոխեցին և Հրէայ ըսուեցան: Երբայի Յուդայի ցեղին մնացորդներն կաղմեցին նորակազմ ազգութիւնն: — Հռովմայեցիք Յուդայաստանը երկիր Յուդայի կոչելով՝ այնու բովանդակ Պաղեստինը կը հասկանային, մինչդեռ Յուդայաստանը մաս մ'էր Պաղեստինի, հարաւային մարզն էր: Զաքարիա մարգարէն միանգամ զՊաղեստին ասէր երկը կը կոչէ, և Եբրայեցիք:

յեցւոց թղթոյն մէջ երկէր խառաջեալ կը կոչուի: Թալմուտներու մէջ երկիր իւրայեղի կամ գերազանցօրէն երկիր՝ կոչուած է:

Պաղեստինի սահմանները ստեպ փոփոխուած են պատմութեան ընթացից մէջ: Փանաղուս Հին երկրին շատ փոքր միջոցի մը մէջ կ'ամփոփուէր: Յորդանան՝ իւր արևելքն էր, ծովը՝ արևմուտքը, հարաւային սահմանադրութիւն Սողոմէն և Պոմոս, ընդ կ'ելլէր և ի Փազա կ'աւարտէր, հիւսիսային սահմանադրութիւն Հերմոնէն կը սկսէր՝ ի Սիզոն կ'աւարտէր: Գաւիթ և Սողոմոն դեռ աւելի ընդարձակ աշխարհ մը կառավարեցին, որուն վրայ մենք հոս պիտի չխօսինք:

Անկարելի է Թալմուտից տեղեկութիւններով Յիսուսի Փրփստոսի ժամանակի Պաղեստինի սահմաններն ճշդիւ որոշել: Այս լայնածաւալ խմբագրութեան մէջ աստ անդ ցիրուցան տեղեկութիւններն, անորոշ, չփոթ և շատ անգամ հաւաստական են: Մերձաւորապէս ահա ասոնք էին սահմաններն. Նոզովմայ աշխարհընէ զայն կը սահմանափակէր հարաւէն և սահմանադրութիւն երևակայեալ զծի մը վրայ էր, Մեռեալ ծովուն հարաւէն ելլելով և ինչուան ծովն երթալով՝ այս ծովս արևմուտքը կը կազմէր, բաց ի դէպ ի հիւսիս երկնցած կտոր մը երկրէն, որ զՓիւնիկէ կը կազմէր Տիւրոսի և Սիզոնի հետ ի միասին և որ Երուսաղեմէն կախումն չուէր: Հիւսիսէն սահմանաժայրն նշանակուած էր լիբանան լեռնով և Աբելինեան (Սորիք) գաւառով: վերջապէս արևելքէն՝ Պրէա գաւառն որ Յորդանանէն անդին էր, կամաց կամաց անապատի հետ կը խառնուէր: Ահա լին չենք կրնալ ճշդել. այս տեսակ սահմանաժայրերն բոլորովին կրօնական ըլլալով՝ բնականապէս անորոշ և տարտամ կը մնան: Երուսաղէմ Պաղեստինի կրօնական կեդրոնն՝ գրեթէ բացառապէս բնակութիւն էր հրէական կրօնը պաշտողներուն: Քաղքէն Հեռու բնակիչներն Հեթանոսաց հետ խառն էին. և հեթանոսաց համեմատութիւնն կ'առաւելոյր աւելի և աւելի, որչափ հեռացուէր սուրբ քաղքէն: Անդ ուր հրէայ ալ չէր հանդիպեր, անդ ուր բնակիչներն բոլորովին Հեթանոս էին, հոն այլ ևս Պաղեստին չկար:

Իսկ երկրին քաղաքական սահմանաժայրերն բնականապէս աւելի որոշ էին և միանգամայն ընդարձակ քան զկրօնական սահմաններն: Նոզովմէ՝ օրինակի հաւան ի հարաւ, կամ Աբելինիա ի հիւսիս՝ կրնային չորրորդապետութեանց մասն ըլլալ, այս կամ այն Հերովդէսի ձեռքի տակն ըլլալ, և հետեւաբար Պաղեստինի մասն ըլլալ, սակայն իրենց բնակչաց մէջ մի միայն հրէայ չունենալով:

Թալմուտներն Պաղեստինի չափազանց ընդարձակութիւն կու տան. 2, 250, 000 հռովմէական քառակուսի մղոն ընդարձակութիւն ունեցած պիտի ըլլայ, երևաւայական չափ մը՝ խառնաժողովական նպատակաւ ռաբիններէն հնարուած:

Ս. Հերոնիմոս՝ Պաղեստինի հիւսիսէն ի հարաւ 160 հռովմէական մղոն կը հաշուէր: Հռովմէական մղոն մը հաւասար է 1, 481⁴, 75⁵ 160 մղոն 237 քիլոմէտրի հաւասար է, կամ գրեթէ քաղղիական 59 փարսախի, գրեթէ մօտ

1. Վկայութիւններն դիւրահասկանալի ընկշու համար յիշենք զԹալմուտ, այսինքն է հրահանգ. ռաբունական տաւնդութեանց հաւաքածոյ մ'է, իբր լրացուցիչ համարուած Սուրբ Փրոց: Թալմուտն իւր մէջ կը պարունակէ. 1⁰ Երասուդի Բալմաթ, Բ. դարու մէջ գրուած է. 2⁰ Բաբելի Բալմաթ, երկու մասի բաժնուած. Միշն կամ երկրորդ օրէնք, Բ. դարու վերջէն գրուած. Անթա կամ սահման, տեսակ մը մեկնութիւն է Զ. դարու մէջ գրուած լմնցած: — Բաբել. Արդ. 8

2. Բաբել. Արդ. 49:

3. Թալմ. ա. Տարգման:

Փարիզէն ի Հաւր հեռաւորութեան: Երկրին լայնութիւնը շատ քիչ էր, և եթէ Պիրէա մէջը չսեպենք, Յորդանանէ ցծովն գրեթէ քսան փարսախ է: Բայց Ս. Հերոնիմոս լայնութեան համար թիւ մը չտար մեզ: Երկրին հարաւէն ի հիւսիս երկայնութիւնը տալէն ետքը՝ կը զգուշանայ լայնութիւնը ըսելու այս բառերով. «Կ'ամաչեմ խոստացեալ երկրին լայնութիւնը ըսելու, մի գուցէ հեթանոսաց հայհոյելու պատճառ տուած ըլլամ»: Համառօտիւ Պաղեստին Զուխցերիի չափ մակերևոյթ մ'ունէր:

Յիսուսի Քրիստոսի հրապարակական կենաց տտեն քաղաքական երեք մեծ բաժանմունքներ կը նկատեմք. 1^o Հրէաստան և Սամարիա քանի մը սահմանաժայր քաղաքներով հոռովմէական կուսակալէ մը կը կառավարուէր. 2^o Գալիլիա և Պիրէա՝ Հերովդէս Սեթիպասի չորրորդապետութեան մասն էին. 3^o Պաղանէա, Տրակոնիտ, Կալւոնի, Իդուրիա, Աբանիթեր, Հերովդէսի եղբօրէն՝ Փիլիպպոս չորրորդապետէն կախումն ունէին: Այս վերջին փոքրիկ և բոլորովին աննշան տէրութեանց նկատմամբ ըսելու բան չունիմ: Տիբերիս լճին հիւսիս-արևելեան կողմն էին, տեղ մը՝ ուր Յիսուս երբեք ոտք չկոխեց:— Ի հակառակէն միւս գաւառաց վրայ մանրամասն պիտի խօսիմք, որոնք շատ անգամ կը յիշուին նոր կտակարանին մէջ: Անոնց աշխարհագրական դիրքն շատ դիւրաւ հասկանալի է: Հրէաստանի, Սամարիոյ և Գալիլիայի երեք գաւառներն մին միւսէն վեր էր, Յորդանան գետին և ծովուն մէջ տեղ՝ Հրէաստան ի հարաւ, Սամարիա միջակէտ, Գալիլիա ի հիւսիս: Իսկ Պիրէա Յորդանանէն անդին և ղաժ ամբողջ երկրին կը պարունակէր իւր մէջն, Փիլիպպոսի չորրորդապետութեան հարաւակողմն:

Շարունակելի

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՃՆՏՈՅԵԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՔ

ԵՐԱՁՆ ՄԱՀՈՒ

«Ե՛կ շումն՝ ի չորից Ռոզմոց և փչեմ ի մեռեալս յայստիկ և կեցցեմ.
Եւ եմոտս ի Յոսա շումն և կամզմեցամ կացիմ ի վերայ ոտից իւրեանց:»

ԵԶԵԿԻԷԼ.

Ա

Ծովանայր անհուն դաշտն ըստուներնեբով,
Ճիւղադաճ և կոյտ գետնաբարշ միգի
Լեռներն ընկըղմած՝ մարած էր զաստեղս.
Հրազդոյն նըշողէր լոկ եղլիւր մահկի:
Չառնովս յեց 'ի ժայռ' և աջն 'ի մօրուս'
Հերարձակ՝ կանգուն կայ վեհ մարգարէն՝,
Խորհուրդք մեծամեծք կընճոեն զիւր ճակատ.
Քան ըղմութն և անգր աչք իւր թափանցեն.
Կեանք առած կանգնի իւր դէմ ապագայն.
Բստ զօրեւ աչաց նըշմարէն ամբոխս
Խրճենալս ուրուատիպ՝ որ ցընդին:— ի ստոր՝